Beroemd behalve in Nederland

Naast al die Nederlanders die in eigen land wereldberoemd zijn, is er een selecte groep Nederlandse wetenschappers, kunstenaars en andere creatievelingen van wie iedereen ter wereld gehoord heeft. Behalve de Nederlanders. DOOR **ERIK JAGER**

Hoe meer creatieve mensen een stad of land herbergt, hoe beter de economie het zal doen. Dat is het idee achter Richard Florida's boek *The Rise of the Creative Class*: creatieve mensen met innovatieve ideeën zijn essentieel voor economisch succes. Het in juni door de Stichting Atlas voor Gemeenten en SEO Economisch Onderzoek (in opdracht van het ministerie van Economische Zaken en het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen) gepubliceerde onderzoek 'Cultuur en Creativiteit' bevestigt het belang van cultuur als ontmoetingsplaats en vestigingsfactor.

Volgens Florida vallen onder de creatieve klasse niet alleen voor de hand liggende beroepen als fotograaf, modeontwerper en kunstenaar; ook de wiskundige, de medicus, de jurist en zelfs de manager horen volgens hem tot die groep. Volgens deze definitie maakten de creatieven in 2003 34,6 procent van de Nederlandse werkgelegenheid uit.

Nederland verkeert al jaren in een periode van laagconjunctuur; en tegelijkertijd zijn er meer Nederlanders dan ooit creatief in de weer. Het succes van Rem Koolhaas, DJ Tiësto, Viktor & Rolf, Marcel Wanders en John de Mol zal niemand zijn ontgaan. Maar een korte blik in het verleden leert ook dat Nederland nogal wat talent heeft geëxporteerd zonder dat daar in eigen land iemand van op de hoogte was. De zanger Cornelis Vreeswijk werd pas in Zweden wereldberoemd, Leo Vroman is bij ons weliswaar een bekend dichter, maar hij is ook een gevierd bioloog in de VS. De Jiddische zanger Leo Fuld bereikte grote faam in Las Vegas in de jaren veertig, profvechter Ernesto Hoost is wereldrecordhouder K1-titels (een mix van kickboksen, kungfu, karate en muay thai-boksen) en de 101-jarige operettezanger Johan Heesters is wereldberoemd in Duitsland. Maar is er iemand in eigen land die deze klinkende namen kent?

De vraag rijst daardoor al snel: eert Nederland zijn talenten wel genoeg? En gaat met die miskenning niet een groot economisch potentieel verloren? We gingen op zoek naar landgenoten die het maakten in het buitenland. We vonden – de lijst had nog veel langer kunnen zijn: wetenschapper Nicolaas Bloembergen, auto-ontwerper Laurens van den Acker, designer Monika Mulder, kunstfluiter Geert Chatrou, architect Winka Dubbeldam, natuurfotograaf Frans Lanting en designer Jeroen Verhoeven. In Nederland nauwelijks bekend, in het buitenland stuk voor stuk klinkende namen. En ze vallen – toeval? – allemaal in de ruime definitie van de creatieve klasse van Richard Florida. Exporttalent over hun carrière en hun vaderland.

redactie@intermediair.nl

REMCO BOHLE

Jeroen Verhoeven (29) is een van de veelbelovendste designtalenten van dit moment. Onlangs studeerde hij af aan de Design Academy. Samen met Judith de Graauw en broer Joep Verhoeven drijft hij ontwerpstudio Demakersvan in Nuenen.

Waarom is Nederlands design zo hot? 'Bedrijven beseffen steeds meer dat designers een belangrijke rol kunnen vervullen; niet het product maar het verhaal staat steeds vaker centraal. Een ontwerper kan die vertaalslag maken en ik denk dat de gave van Nederlandse ontwerpers om conceptueel te denken erg bijdraagt aan hun succes.'

Hoe verklaart u uw succes? 'We zijn als team gedreven, stellen de juiste vragen, zoeken naar nieuwe antwoorden en spelen in op de tijdgeest. Daarnaast hebben Joris Laarman en de Design Academy veel betekend voor onze lancering in Zuid-Europa en de VS.'

Waarom kennen zo weinig Nederlanders u? 'De nationale ontwerpmarkt denkt wel groot, maar werkt niet groot. We zitten mondiaal gezien in een pioniersfase. Het is de mooiste tijd voor een branche: nu de eerste bruggen zijn geslagen, kunnen ontwerpers zich helder in de markt zetten. De vraag is groot, maar de toegang naar onze branche is nog te complex. Daarin liggen voor ons grote mogelijkheden.'

Biedt Nederland voldoende kansen? 'Zeker, doordat we zo klein en panoramisch zijn. Ik en mijn collega's hebben de beste opleiding van de wereld genoten, de Design Academy.'

Voelt u zich hier thuis? 'Jazeker. Door het *'Dutch conceptual thinking'* hebben we samen met de Scandinaviërs een unieke positie op de wereldmarkt.'

Wat vindt u van het huidige Nederland? 'Nederland is gegroeid in creativiteit en innovatie. In de jaren vijftig was er weinig speelruimte, waardoor hoogopgeleide en getalenteerde wetenschappers, ontwerpers en architecten hun heil in het buitenland zochten. We zijn minder calvinistisch geworden.'

Geen behoefte om te vertrekken derhalve? 'Misschien alleen vanwege mijn ambities. Maar als het om wonen en sociale mentaliteit gaat, is er volgens mij geen beter land dan Nederland.'

Wat zou u missen als u wel zou gaan? 'De duidelijkheid in communicatie tussen klant en ontwerper. In het buitenland kunnen politieke voorkeur en culturele omgang vertragend werken. Ook naar de gestructureerde en schone straten met zijn burgerlijke tuintjes en prachtige dorpjes zou ik terugverlangen. Maar het meest zou ik familie en vrienden missen. En de Nederlanders.'

En wat het minst? 'De wegbewijzering op de snelweg. Na 1200 meter afslaan, nog 600 meter, nog 300 meter. Bedankt voor de duidelijkheid!'

Stel, u woont in een ver buitenland en kunt even een uur in Nederland zijn. Wat doet u? 'Een kijkje nemen op de bouwlocatie van mijn droomhuis. Nederland is namelijk de haven waar ik het laatst aanmeer.'

(WWW.DEMAKERSVAN.COM) →

REMCO BOHLE

Geert Chatrou (36) werd in 2004 en 2005 wereldkampioen kunstfluiten op het wereldkampioenschap in Louisburg, North Carolina. In het dagelijks leven werkt Chatrou in een Eindhovens crisishuis voor mensen met psychiatrische, sociale en/of drugsproblemen.

Hoe word je wereldkampioen kunstfluiten? 'Ik fluit al wijsjes sinds mijn vierde, dus feitelijk ben ik mijn hele leven al kunstfluiter geweest zonder me daarvan bewust te zijn. Sinds mijn schoonzus me opgaf en ik naar het wereldkampioenschap ben geweest, weet ik dat het kunstfluiten heet.'
Verdient u er de kost mee? 'Nee, maar ik merk wel dat er een toenemende vraag is vanuit het bedrijfsleven, dus voor de toekomst zie ik wel mogelijkheden. Ik ben transfermedewerker in een crisishuis, daar verdien ik mijn brood mee.'
Heel wat anders dan kunstfluiten. 'Ja, maar wel leuk werk, afwisselend ook. En met een moeilijke, maar daardoor ook interessante, doelgroep.'
Biedt Nederland genoeg kansen? 'Voor een kunstfluiter is het moeilijk van zijn talent te leven. Bij mijn weten zijn er maar twee – in Amerika – die het professioneel doen. Ik zou alleen definitief uit Nederland weggaan om een echt goede reden. Een jaartje New York in het kader van het fluiten kan ik me wel goed voorstellen. Maar mijn visie is dat er voor elk mens kansen liggen, ook in Nederland. Het is de kunst ze te zien en het lef te hebben ze te grijpen.'
Waarom kennen zo weinig Nederlanders u? 'Mijn naam is inderdaad niet zo bekend, maar er gaat wel steeds vaker een belletje rinkelen bij het horen van de term kunstfluiten.'
Wat vindt u van het huidige Nederland? 'Ik voel me thuis in ons land. Maar het sociale aspect van ons land verslechtert, dat merk ik dagelijks in mijn werk. Ook is het zo dat ik momenteel weinig vertrouwen heb in de politiek. Steeds vaker heb ik het gevoel dat ik onvolledig wordt ingelicht.'
Stel: u verlaat Nederland. Wat gaat u het meest missen? 'Familie en vrienden. En shag!'
En wat het minst? 'De bureaucratie.'
Wat zou er voor Nederland verloren gaan? 'Ik denk dat veel Nederlanders het fluiten eigenlijk best wel leuk vinden. Het is iets nieuws, het is anders, het is raar, maar tegelijkertijd verrassend, opbeurend en vrolijk makend. Nederland kan wel wat meer vrolijkheid gebruiken, en het fluiten zou daar misschien aan kunnen bijdragen.'
(WWW.CHATROU.COM)

Winka Dubbeldam ('Mijn leeftijd vertel ik nooit') heeft een architectenbureau in New York, Archi-Tectonics. Ze studeerde architectuur in Rotterdam en vertrok in '92 naar de VS om haar masters degree te halen aan de University of Columbia.

Waarom bent u weggegaan? 'Ik wilde een postacademische studie doen, de beste die er was. Dat werd New York.'
Biedt Nederland te weinig kansen? 'Helemaal niet. Sterker nog, voor architectuur is Nederland het beste land ter wereld. Ons land staat in de wereld bekend als zeer avant-gardistisch op architectuurgebied.''
Waarom kennen zo weinig mensen in Nederland u? 'Ik ben wel enigszins bekend in Nederland, maar inderdaad, overweldigend is dat niet. Het lijkt soms wel alsof ik door de media word genegeerd. Ik weet niet waarom, ik denk dat ze gewoon niet aan me denken.'
Bent u vervreemd geraakt van Nederland? 'Zeker niet, ik ben er elke twee maanden. Ik heb ook een tijdje gedoceerd in Delft en Amsterdam.'
Wat vindt u van het huidige Nederland? 'Van een afstand ziet dat er vrij duidelijk uit. De wetgeving is

Monika Mulder (32) is sinds 1998 ontwerper bij Ikea in Elmhult, Zweden. Ze studeerde aan de Academie voor Industriële Vormgeving in Eindhoven en kon meteen na haar afstuderen in Zweden terecht.

Waarom bent u weggegaan? 'Vanwege deze baan.'
Biedt Nederland te weinig kansen? 'Dat heb ik nooit hoeven onderzoeken, maar ik heb me er ook nooit druk over gemaakt. Ik ben ervan overtuigd dat je er met de juiste instelling wel komt.'
Waarom kennen zo weinig Nederlanders u? 'Bij Ikea is niet de vormgever het belangrijkst, maar het product. Aan de andere kant: mijn ontwerpen worden in grote aantallen geproduceerd waardoor je ze overal tegenkomt. Ik was laatst bij Cappellini (een prestigieuze Italiaanse meubelfabrikant; *red.*) en daar stonden wel mijn afvalemmertjes op de wc!'
Bent u vervreemd geraakt van Nederland? 'Toch wel een beetje. Je kunt niet met één been in Nederland staan en met het andere in Zweden.'
Wat vindt u van het huidige Nederland? 'Iedereen wil overal wat over zeggen. Nederlanders zouden moeten leren luisteren en accepteren, zowel het volk als de politici. Er is weinig vertrouwen in elkaar. Nederland is erg vol, dan krijg je dat gedrag. De toestand is, kortom, onoverzichtelijk. Toch denk ik dat het wel goed komt. Er zullen nieuwe leiders opstaan met een klare blik die wel respect krijgen.'
Wat mist u? 'Mijn familie. Dat je zo bij iemand kunt binnenlopen voor koffie. Het koekje bij de thee. Het gezellige. Ook mis ik het spontane. In Nederland praat je heel makkelijk met vreemden, bijvoorbeeld als je samen in de rij staat. In het begin ging ik steeds uitgebreid winkelen als ik in Nederland was, maar dat doe ik niet meer. In Zweden kun je ook van alles krijgen. Maar oké, de Nederlandse toetjes, die vind je hier niet. Zoals slagroomvla...'
En wat helemaal niet? 'Het verkeer. Als ik naar Nederland rijd, merk ik hoe enorm veel drukker het daar is.'
Wat missen wij aan u? 'Een vormgever die bruikbare en mooie producten maakt. Ik en mijn partner willen uiteindelijk een periode in Nederland wonen en dan zou ik graag voor de Hema of Moooi willen werken. Of misschien is er wel plaats voor iets wat ik zelf opzet.'
Stel, u kunt even een uur in Nederland zijn. Wat doet u? 'Ik zou mijn zussen bellen en met zijn allen op een Amsterdams terras of in een bruin café gaan zitten. En voor ik terugga, ren ik nog even de markt op om veel verse bloemen te kopen.'

Nicolaas Bloembergen (85) woont in Tucson, Arizona, waar hij bijzonder hoogleraar is. Bloembergen was jarenlang hoogleraar op Harvard en kreeg in 1981 de Nobelprijs voor natuurkunde (laserspectroscopie).

Waarom bent u weggegaan? 'Net voor de nazi's in 1943 de universiteit sloten, deed ik mijn doctoraal. Na de oorlog was alles kapot, maar ik wilde wel mijn proefschrift maken. De enige geschikte mogelijkheid leek me de VS. Ik heb drie Amerikaanse universiteiten aangeschreven en Harvard liet me toe.'
Biedt Nederland te weinig kansen? 'Toen wel, ja. Nadat ik vijf jaar op de verkeerde plaats had gezeten, bevond ik me plotseling op de juiste plek, op het juiste moment.'
Werkt u nog? 'Ik ben tegenwoordig verbonden aan het *College of Optical Sciences*. Ik geef geen les meer, maar praat met collega's en heb een heel fijne werkkamer met uitzicht op bergtoppen en palmen.'
Waarom kennen zo weinig Nederlanders u? 'Ik denk dat mensen mij zijn vergeten, doordat ik niet zo vaak in Nederland kom.'
Bent u vervreemd geraakt van Nederland? 'Absoluut niet. Ik voel me er best thuis, maar ik zou er niet altijd meer willen zitten. Het is er te vol en we zijn niet meer gewend aan het klimaat. Mijn vrouw en ik zijn beiden sinds 1958 Amerikaans staatsburger. Als je beslist in een land te gaan wonen, neem je ook alle verantwoordelijkheden op je.'
Wat vindt u van het huidige Nederland? 'Ik heb net gelezen over het referendum, maar ik heb daar geen mening over. Wel merk ik dat Nederland is veranderd; er zijn steeds meer vreemdelingen en het land is minder vriendelijk.'
Wat mist u? 'Helemaal niets. We kunnen hier alle Hollandse lekkernijen krijgen. Hoewel, de Hollandse nieuwe, die is zo bijzonder! Mede daarom verheugen we ons ook op ons komende tripje naar Nederland – ik krijg binnenkort in Veldhoven een prijs uitgereikt.'
Wat mist u helemaal niet? 'Ik was 26 toen ik er wegging, ik heb nooit echt grote ergernissen gehad.'
Wat missen wij aan u? 'Dat weet ik niet. Als mij begin jaren vijftig in Nederland een professoraat was aangeboden, was ik waarschijnlijk teruggegaan. Maar dat is niet gebeurd. Later wel, maar toen wilde ik niet meer.'
Stel, u kunt even een uur in Nederland zijn. Wat doet u? 'Tja, wat kun je in een uur doen? Ik denk dat ik een beetje op Schiphol ga rondlopen, haha. Hoewel, een zeiltochtje op de Loosdrechtse Plassen of een van de rivieren lijkt me ook heel mooi.'

gebaseerd op een zelfstandige, ontwikkelde en welvarende bevolking. Wetten zijn nooit aangepast op een nieuwe groep die een heel andere achtergrond heeft. Nederland is een soort klein Amerika geworden, en dat vraagt om nieuwe wetgeving: strenger, preciezer en ingaand op de werkelijke situatie.'
Wat mist u? 'Stroopwafels en vla! Maar het meest mis ik familie en vrienden. En wat ik echt waardeer aan Nederland zijn de goede voorzieningen, zoals onderwijs en de sociale zorg. Daar zouden we met zijn allen veel dankbaarder voor moeten zijn. We hebben een geweldig land. Ik zit hier wel, maar dat is gewoon zo gelopen. Ik heb twee thuislanden, maar ik zou nooit Amerikaan willen worden.'
En wat mist u helemaal niet? 'Het vreselijk calvinistische. Als ik een opdracht doe in Nederland, kan in eerste instantie alles, en in tweede instantie niets. Het is heel raar dat Nederland zo ongelooflijk veel investeert in het buitenland, terwijl er in eigen land zo weinig kan.'
Wat missen wij aan u? 'Personen zullen mij missen, ik denk niet dat het land mij mist. Talent genoeg in Nederland. Bovendien is de wereld de laatste jaren zo klein geworden, dat het niet uitmaakt waar je zit.'
Stel, u kunt even een uur in Nederland zijn. Wat doet u? 'Ik ga bij mijn ouders langs. Heel braaf, maar wel waar...' (www.archi-tectonics.com)

→

Laurens van den Acker (39) is hoofd Advanced Design van de Ford Motor Company in de VS. Hij studeerde Industrieel Ontwerpen aan de TU Delft en vertrok aansluitend naar Italië om werk te zoeken.

Waarom bent u weggegaan? 'Nederland heeft vrijwel geen auto-industrie, dus ik had geen keus. Bovendien wilde ik ook graag buitenlandse ervaring opdoen.'
Biedt Nederland te weinig kansen? 'Als je auto's wilt ontwerpen, moet je in een autoproducerend land zijn. Wat mij opviel, is dat als je eenmaal in het buitenland hebt gewerkt, er letterlijk een wereld voor je opengaat. Het opent je ogen.'
Waarom kennen zo weinig Nederlanders u? 'Als auto-ontwerper werk je feitelijk in dienst van het merk. Het gaat er in allereerste instantie om dat je een goede Ford, Audi of BMW ontwerpt. Je bent als ontwerper bezig met de waarden van het merk en niet met die van jezelf.'
Bent u vervreemd geraakt van Nederland? 'Ik vind het altijd heerlijk er te zijn. Na tien jaar Amerika moet ik wel altijd lachen om de smalle straatjes, de kleine auto's en de krappe wc's.'
Wat vindt u van het huidige Nederland? 'Ik heb het hele Pim Fortuyn-drama van een afstand aanschouwd en had veel moeite me daar mee te identificeren. Waren dit nou die nuchtere Hollanders? Ik kan na veertien jaar buitenland wel zien dat de verkeersproblemen enorm zijn toegenomen en dat men op zoek is naar de grenzen van onze befaamde tolerantie. Het optimisme en het naïeve zijn een beetje verdwenen.'
Wat mist u? 'Wat ik mis aan Europa in het algemeen is de inspirerende combinatie van historie en moderniteit. De cultuur ligt er voor het oprapen. Meer persoonlijk mis ik het met vrienden kijken naar het Nederlands elftal! Nu zit ik in Amerika in mijn eentje 's ochtends vroeg in een oranje shirt voor de buis... Verder beschuit met muisjes, een sateetje, de internationale keuken en het multiculturele van Amsterdam, waar je op elke straathoek iets anders kunt krijgen.'
En wat helemaal niet? 'Het roken, de grijze zomers en natte winters en de navelstaarderij van de media.'
Wat missen wij aan u? 'Moeilijk te zeggen. Ik hoop dat ik ooit wat terug kan doen voor de opleiding die ik in Nederland genoot. Ik zou wel les willen geven in Eindhoven of Delft, over een jaartje of tien, twintig.'
Stel, u kunt even een uur in Nederland zijn. Wat doet u? 'Naar de voetbalwedstrijd Nederland-Brazilië, óf naar Koninginnedag in Amsterdam.'

Ook zij maakten het in het buitenland

Tord Boontje studeerde aan de Design Academy en vertrok in 1992 naar Londen. Samen met partner **Emma Woffenden** zette hij zijn eigen studio op; Boontje groeide uit tot een van de bekendste ontwerpers van Engeland.

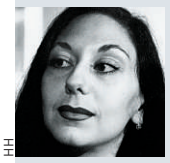

HH

Inez van Lamsweerde deed de Rietveld Academie. Samen met haar man **Vinoodh Matadin** vestigde ze zich in 1995 definitief in New York, waar ze een van de meest gevraagde fotografen werd.

BMW AG

Adriaan van Hooydonk deed Industrieel Ontwerpen aan de TU in Delft. Als hoofd design auto bij BMW in Duitsland stond Van Hooydonk aan de wieg van de BMW 6-serie en de nieuwe 3-serie.

REUTERS / WFA

Andruw Jones, geboren op de Antillen waar honkbal de populairste sport is, groeide uit tot de sterspeler van de Amerikaanse club Atlanta Braves, met bijbehorend miljoenensalaris.

M. V.D. GRIENDT

Anton Corbijn is fotograaf en videomaker. Hij begon zijn carrière ooit bij *Oor*. De in Londen gevestigde Corbijn werd een van de belangrijkste popfotografen uit de geschiedenis.

Frans Lanting (54) is natuurfotograaf in Santa Cruz, Californië. Hij studeerde eind jaren zeventig milieu-economie in Rotterdam. Samen met zijn vrouw maakt hij o.a. boeken, artikelen en videoproducties voor Taschen, *National Geographic*, *Life* en *Geo*.

Waarom bent u weggegaan? 'Amerika bood veel meer mogelijkheden in de fotografie. Tijdens mijn studie verbleef ik er al enige tijd voor onderzoek, dus ik kende het land. Het leven in Californië biedt veel attracties. Nederland is veel te vol. Ik voel me hier thuis.'
Biedt Nederland te weinig kansen? 'Dat weet ik niet. Ik denk dat Nederland door de EU veel opener is geworden en dat de samenleving veel globaler is geworden. In wezen zouden we ons werk ook in Nederland kunnen doen. Maar dat weer...'
Waarom kennen zo weinig Nederlanders u? 'Binnen het vakgebied ben ik redelijk bekend. Maar in de VS heb ik inderdaad meer bekendheid.'
Bent u vervreemd geraakt van Nederland? 'Natuurlijk, ik ben al 25 jaar weg! Wat er gebeurt op politiek en cultureel gebied, wat de trends zijn en hoe het moderne taalgebruik is, valt moeilijk te volgen. Op een breder gebied houd ik de ontwikkelingen wel bij.'
Wat vindt u van het huidige Nederland? 'Ik zie hoe Nederland kampt met zijn tradities en het opgaan in Europa. En het vol raken van het land, wat een unieke situatie is: er is geen land ter wereld met zo'n grote bevolkingsdichtheid, met zo'n gemixte bevolking op zo'n hoog welvaartsniveau. Al met al ziet het eruit als een worsteling.'
Wat mist u? 'De verbondenheid en het besef van historie en plaats. Ik ben met het land vergroeid, het heeft mijn wereldbeeld bepaald. Verder oude boerenkaas. Ook mis ik de kranten. Een kwaliteitskrant als *The New York Times* is in tachtig procent van de VS niet te krijgen; in Nederland zijn er veel goede kranten en die zijn overal te koop. Nederland is een goed voorgelicht land.'
En wat helemaal niet? 'Het weer en hoe vol het is.'
Wat mist Nederland aan u? 'Ik ben niet de persoon om daarover te oordelen.'
Stel, u kunt even een uur in Nederland zijn. Wat doet u? 'Gewoon even door het centrum van een stad

lopen, Delft, Amsterdam, Leiden. De kleine schaal van de Nederlandse steden behoort absoluut tot de *quality of life* van het land.' (WWW.LANTING.COM)